

Insolvenční řízení a odporovatelnost

Ustanovení § 239 insolvenčního zákona určuje, že odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, a to odpůrcí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty; jde o incidenční spor. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůrcí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat (odstavec 1). Rozhodne-li o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůrcí žalobu vždy. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůrcí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůrcí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li incidenční spor úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou (odstavec 2).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 ICdo 3/2013, ze dne 28.2.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce B.Trust a. s., se sídlem v P., zastoupeného Mgr. T.T., advokátem, se sídlem v P., proti žalovaným 1/ Č.s., a. s., se sídlem v P., zastoupenému JUDr. T.R., advokátem, se sídlem v P., a 2/ JUDr. M. H., jako insolvenční správce dlužníka O.p., a. s., za účasti Krajského státního zastupitelství v Brně, se sídlem v B., o určení neúčinnosti právních úkonů, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 37 ICm 1154/2010, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka O.p., a. s., se sídlem v P., vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 37 INS 398/2010, o dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. října 2012, č. j. 39 ICm 1154/2010, 13 VSOL 41/2012-266 (KSBR 39 INS 398/2010), tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 4. května 2012, č. j. 37 (39) ICm 1154/2010-223, odmítl Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) žalobu, kterou se žalobce (P.L. a. s.) domáhal vůči žalovaným (1/ Č.s., a. s. a 2/ insolvenční správce dlužníka O.p., a. s.) určení, že ústní smlouva, uzavřená dne 24. června 2009 a dne 8. ledna 2010 mezi dlužníkem a prvním žalovaným, jejíž obsah byl potvrzen listinou nazvanou „Konfirmace obchodu na finančním trhu“, je vůči věřitelům, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku, neúčinným právním úkonem (bod I. výroku). Dále insolvenční soud rozhodl o vrácení zaplaceného soudního poplatku (bod II. výroku) a o nákladech řízení (bod III. výroku).

Insolvenční soud vyšel při odmítnutí žaloby z ustanovení § 160 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 239 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), uzavíraje, že přihlášený věřitel není (v intencích § 239 odst. 1 insolvenčního zákona) osobou oprávněnou k podání odpůrcí žaloby. Současně odmítl žalobcův názor, že úprava obsažená v ustanoveních § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona je protiústavní, poukazuje potud na ustanovení § 239 odst. 2 insolvenčního zákona.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci v záhlaví označeným usnesením ze dne 18. října 2012 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodech I. a II. výroku (první výrok), změnil je ve výroku o nákladech řízení (druhý výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí a čtvrtý výrok).

Odvolací soud - vycházejí z ustanovení § 160 odst. 1 a 4, § 235 a § 239 insolvenčního zákona - především zdůraznil, že v insolvenčním zákoně je neúčinnost právních úkonů konstituována (obecně) soudním rozhodnutím na základě odporovatelnosti právního úkonu. Neúčinnost právních úkonů podle § 235 a násl. insolvenčního zákona tedy nevzniká přímo ze zákona, ale zakládá se rozhodnutím soudu o odpůrcí žalobě. Podle současné právní úpravy je přitom k podání odpůrcí žaloby legitimován pouze insolvenční správce (§ 235 odst. 2, § 239 odst. 1 insolvenčního zákona). Na tomto základě pak shledal nedůvodnou námitku nesprávného právního posouzení věci co do věcné legitimace žalobce ve sporu. Uvedl, že žalobce jako věřitel přihlášený do insolvenčního řízení dlužníka nemá v insolvenčním řízení (ve smyslu označených ustanovení) postavení, které by jej opravňovalo k podání odpůrcí žaloby. Insolvenční soud nepochybil, jestliže žalobu odmítl v souladu s ustanovením § 160 odst. 4 insolvenčního zákona.

Odvolací soud dále vyloučil existenci tvrzené vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, odmítaje, že by měla spočívat v tom, že insolvenční soud nevyužil možnosti podat u Ústavního soudu návrh na zrušení ustanovení § 235 odst. 2 a ustanovení § 239 odst. 1 insolvenčního zákona.

K tomu dodal, že důvod podat takový návrh nemá ani odvolací soud, jelikož i podle jeho přesvědčení není právní úprava, již má být ve věci použito (ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona), protiústavní (neodporuje článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

V této souvislosti citoval odvolací soud ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrh insolvenčního zákona (který projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120) pasáž, podle které: „(...) rozšíření této legitimace (rozuměj legitimace k podání odpůrcí žaloby) na další osoby, např. na všechny věřitele, není na místě především pro možné duplicity a jiné komplikace, ale i proto, že neúčinnost působí vůči všem věřitelům. Proto se přerušují i již probíhající řízení o neúčinnosti (podle občanského zákoníku)“.

Odvolací soud rovněž poukázal na povinnosti insolvenčního správce ve smyslu § 36 odst. 2 insolvenčního zákona a na povinnost insolvenčního správce podat odpůrcí žalobu, rozhodne-li o tom věřitelský výbor (§ 239 odst. 2 insolvenčního zákona), jenž chrání společný zájem věřitelů. Koncepce insolvenčního řízení v tomto směru je možná a její přijetí je jen věcí zákonodárcovy volby.

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce (jenž v mezidobí, k 22. prosinci 2012, změnil obchodní firmu na B. Trust a. s.) dovolání, jež má za přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení.

Dovolatel úvodem poznamenává, že uplatněný dovolací důvod je postaven výlučně na tvrzení o protiústavnosti ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona. K tomu dále uvádí, že označená ustanovení zasahují do dvou ústavně zaručených práv „insolvenčních věřitelů“, a to do 1/ vlastnického práva a 2/ práva na spravedlivý proces. V tomto rámci pak podává v článku V. dovolání nejprve rozbor tvrzeného zásahu do vlastnického práva (str. 4 až 6 dovolání) a posléze rozbor tvrzeného zásahu do práva na spravedlivý proces (str. 6 a 7 dovolání), přičemž na základě podaného rozboru uzavírá (str. 7 dovolání), že k zásahům do obou těchto ústavně zaručených práv došlo.

Na tomto základě se dovolatel dále zabývá legitimitou cíle sledovaného zásahem (článek VI., str. 7 a 8 dovolání) se závěrem, že cíl sledovaný zákonodárcem nebyl cílem legitimním, a tudíž zásah do základních práv, kterého se zákonodárce dotčenými ustanoveními dopustil, je zásahem protiústavním.

Posléze dovolatel posuzuje proporcionalitu zásahu (článek VII. str. 8 až 11 dovolání) a to v rovině 1/ vhodnosti (způsobivosti) dotčených ustanovení (str. 9 dovolání), 2/ potřebnosti (nutnosti) přijatého opatření (str. 9 a 10 dovolání) a 3/ proporcionality v užším smyslu (spravedlivé únosnosti) [str. 10 a 11 dovolání].

Dovolací argumentace pak ústí v závěr, že dotčená ustanovení jsou zjevně protiústavní, když v obvyklém ústavním testu v naprosté většině kritérií propadla. Dovolatel proto míní, že mu svědčí aktivní legitimace k podání odpůrci žaloby a soudy nižších stupňů tak rozhodly nesprávně.

Dovolatel tudíž požaduje, aby Nejvyšší soud:

- 1/ podal u Ústavního soudu návrh na zrušení dotčených ustanovení insolvenčního zákona pro rozpor s ústavním zákonem,
- 2/ do rozhodnutí Ústavního soudu o jeho návrhu přerušil dovolací řízení a
- 3/ po vydání nálezů Ústavního soudu zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. října 2012, tj. naposledy ve znění zákona č. [167/2012](#) Sb. Přitom lze dodat, že níže citovaná ustanovení insolvenčního zákona nedoznala změn od 1. ledna 2008, kdy insolvenční zákon nabyl účinnosti.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v incidenčním sporu jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se pak podává z bodu 7., článku II., zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání v této věci je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3 části věty před středníkem o. s. ř.; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (rozhodnutí je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu). Podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, formulovanou od 1. července 2009 ve větě druhé označeného ustanovení poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., má Nejvyšší soud za obsoletní (srov. např. i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněného pod číslem 151/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 160 insolvenčního zákona incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh

oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby (odstavec 1). Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat (odstavec 4).

Dle ustanovení § 235 odst. 2 insolvenčního zákona neúčinnost dlužníkových právních úkonů se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůrcí žaloba“).

Ustanovení § 239 insolvenčního zákona pak určuje, že odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, a to odpůrcí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty; jde o incidenční spor. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůrcí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat (odstavec 1). Rozhodne-li o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůrcí žalobu vždy. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůrcí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůrcí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li incidenční spor úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou (odstavec 2).

V dané věci je ze spisu patrné, že odpůrcí žalobu nepodal insolvenční správce, nýbrž přihlášený věřitel. Ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona přitom nevyvolávají žádné pochybnosti o jejich smyslu v tom směru, že právo podat odpůrcí žalobu, kterou se za podmínek stanovených insolvenčním zákonem odporuje právním úkonům dlužníka, má za trvání insolvenčního řízení vedeného na majetek tohoto dlužníka výlučně insolvenční správce. Přihlášený věřitel osobou aktivně věcně legitimovanou k podání odpůrcí žaloby není.

Soudy nižších stupňů proto správně uzavřely, že incidenční spor v této věci nebyl zahájen odpůrcí žalobou podanou k tomu oprávněnou osobou (§ 160 odst. 1 insolvenčního zákona), neboť žalobce coby věřitel přihlášený do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka právo podat odpůrcí žalobu nemá (§ 235 odst. 2, § 239 odst. 1 insolvenčního zákona). Logickým důsledkem tohoto úsudku pak správně bylo i odmítnutí odpůrcí žaloby coby podané osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

Dovolání nevychází z požadavku jiné interpretace ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona, nýbrž (jak připouští sám dovolatel) pouze z toho, že aktivní věcnou legitimaci žalobce k podání odpůrcí žaloby založí zásah Ústavního soudu, jenž obě ustanovení zruší jako protiústavní. Dovolací argumenty o neústavnosti označených ustanovení insolvenčního zákona jsou v zásadě shodné s těmi, jež dovolatel uplatnil již v odvolání a na něž odvolací soud reagoval v napadeném usnesení.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že odvolací soud přiléhavě vystihl podstatu úpravy obsažené v ustanoveních § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona, včetně poukazu na prosazení společného zájmu věřitelů prostřednictvím úpravy obsažené v ustanovení § 239 odst. 2 insolvenčního zákona.

Úprava, jež za trvání insolvenčního řízení svěřuje pravomoc odporovat právním úkonům dlužníka výlučně do rukou insolvenčního správce, je v českých zemích úpravou tradiční. Srov. již § 37 konkursního řádu v císařském nařízení č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůrcí, recipovaném Československou republikou a platném na jejím území až do 1. dubna 1931, dále (s účinností od posledně uvedeného data) § 40 konkursního řádu v zákoně č. 64/1931 Sb. z. a n.,

kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, a k tomu v dobové literatuře např. Voska, J.: Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Nákladem „Československého Kompasu“ tiskařská a vydavatelská akc. spol. Praha 1926, str. 131 - 132, Voska, J.: Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády. Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek. Praha 1931, str. 190 - 193, dále Hora, V.: Základy přednášek o konkursním a vyrovnacím řízení. Nakladatelství Všeherd, Praha 1932, str. 45 nebo Voska, J. - Ledrer, E.: Československé civilní řízení soudní, řízení exekuční a právo konkursní a vyrovnací. Státní nakladatelství pro Spolek posluchačů komerčního inženýrství v Praze. Praha 1947, str. 173 - 174, anebo (nejpodrobněji) Štajgr, F.: Konkursní právo, Nakladatelství Všeherd, Praha 1947, str. 282 - 287. Text ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona je návratem k této tradiční úpravě, z níž vybočila až úprava obsažená v zákoně č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (srov. jeho ustanovení § 15 a § 16 v průběhu doby platnosti zákona o konkursu a vyrovnání měněná a poznámku v díle Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 2. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1996, str. 117).

Úprava svěřující za trvání insolvenčního řízení pravomoc odporovat právním úkonům dlužníka výlučně do rukou insolvenčního správce, je vlastní i jiným evropským úpravám úpadkového práva, z nichž lze zmínit především (vzhledem k historickým vazbám) ustanovení § 37 Rakouského konkursního řádu (Spolkového zákona o konkursním řízení /Konkursní řád/ ze dne 1. ledna 1915, Spolková sbírka zákonů č. 337/1914 /obsahově jde o ono císařské nařízení platné na území Československé republiky do 1. dubna 1931/) a dále § 129 odst. 1 Německého konkursního řádu (Zákona o konkursním řízení ze dne 5. října 1994 /Spolková sbírka zákonů I s. 2866/) [německá úprava úpadkového práva byla jednou z těch, k níž se jako k jednomu z inspiračních zdrojů při tvorbě insolvenčního zákona hlásí i důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona]. Pro úplnost lze poukázat též na slovenskou úpravu úpadkového práva. Text § 57 zákona č. 7/2005 Zb., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů, sice přiznává (vedle správce) právo odporovat právním úkonům týkajícím se majetku dlužníka i přihlášenému věřiteli, avšak až poté, co správce v přiměřené lhůtě nevyhoví podnětu přihlášeného věřitele, aby právnímu úkonu sám odporoval.

I s přihlédnutím k tomu, že insolvenční správce má povinnost podat odpůrcí žalobu, rozhodne-li o tom věřitelský výbor (§ 239 odst. 2 insolvenčního zákona), jenž chrání společný zájem věřitelů a jenž je orgánem věřitelů (srov. § 46 insolvenčního zákona), Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že úprava, podle které je za trvání insolvenčního řízení osobou oprávněnou k podání odpůrcí žaloby pouze insolvenční správce, je jako odpovídající historickým tradicím českého úpadkového práva a srovnatelná se zahraničními úpravami v evropském unijním prostoru úpravou odpovídající českému ústavnímu pořádku.

Důvod předložit věc Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona tak Nejvyšší soud neměl, neboť dovolatelův názor, že jde o ustanovení odporující českému ústavnímu pořádku, nesdílí.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl jako neopodstatněné (§ 243b odst. 2 část věty před středníkem o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)